

Izhaja razen nedelj in praznikov vsak dan ob 10. uri dopoldne.

Uredništvo je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6/1, Učiteljska tiskarna.

Dopise frankirati in podpisati, sicer se jih ne priobči. Rokopise se ne vrača.

Oglasi: Prostor 1 mm x 55 mm po K 150. Uradni rozglasi, poslano ter nočice isti prostor K 2.—. Pri večjem naročilu popust.

NAPREJ

Glasilo jugoslov. socialno-demokratske stranke.

Telefonska št. 312.

Naročnina: Po pošti ali z dostavljanjem na dom za celo leto K 240, za pol leta K 120, za četrt leto K 60, za mesec K 20. Za Nemčijo celo leto K 312, za ostalo tujino in Amerika K 360.

Reklamske cene za list so poštne proste.

Upravništvo je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6/1, Učiteljska tiskarna.

Pred odločitvijo na vzhodu.

Včerajšnji „Slovenec“ poroča:

Belgrad, 24. febr. (Izv.) Iz najzanesljivejšega vira izvem, da misija dr. Vesniča v Parizu ni oficijelna. Vesnič se v Parizu dogovarja zaradi nameravane boljševiške spomladanske ofenzive. Francija skuša na vsak način pridobiti Jugoslavijo za zvezo z Romunijo in Poljsko, da bi potem skupno nastopili proti boljševikom. Naša vlada v tem oziru dr. Vesnič ni dala nobenega mandata.

LDU. Budimpešta, 24. febr. Iz Bukarešte javljajo: Vestí, po katerih se Romunija oborožuje zoper Rusijo, niso resnične. Romunija nima namena napasti Rusijo; nasprotno, romunska vlada je sprejela predlog zbornice, ki se je nanašal na to, da se pričnejo mirovna pogajanja. — Romunska delegacija bo dospela pričetkom marca v Roval pod vodstvom Cantacuzena.

Mednarodna socialistična konferenca na Dunaju.

LDU. Dunaj, 25. febr. Mednarodna socialistična konferenca je nadaljevala generalno debato o referatu »Metode in organizacija razrednega boja«. Tisamann (Frankfurt) je priporočal ustanovitev proletarske svetovne zveze na mestu kapitalistične zveze narodov. Dr. Fritz Adler je podal poročilo komisije, sestavljene za razmišljanje o metodi in organizaciji razrednega boja, in je naznačil, da so bile teze s stilističnimi popravili sprejete. Potem je predložil provizorni statut delavskega združenja socialističnih strank in nastopno resolucijo: Mednarodna socialis-

tična konferenca na Dunaju pozivlje vse delavce k združenju v socialističnem pokretu posameznih držav. Odločno hoče na podstavi storjenih sklepov z vsem poudarkom delovati za udeleževanje tega udeležnja in pozivlje socialiste vseh držav, naj podpirajo njena prizadevanja s tem, da si prizadevajo krepkovočno vzpostaviti revolucionarno proletarsko edinstveno fronto proti kapitalizmu tako v svoji deželi, kakor tudi v obsegu mednarodne proletarske razredne organizacije. — Razprava se bo nadaljevala jutri dopoldne.

Vlada trdno stoji...

LDU. Zagreb, 25. febr. »Riječ« javlja iz Beograda, da se smatra za gotovo stvar, da muslimani vstopijo v vlado. V nedeljo, 27. t. m. bodo muslimani formulirali svoje zahteve. Zemljoradniški klub še ni odgovoril na vladne protipredloge. Ministrski predsednik Pašić je včeraj nad eno aro konferiral z načelnikom zemljoradniškega kluba Avramovićem.

LDU. Beograd, 25. febr. Snoči se je vršila konferenca zastopnikov vseh strank, na kateri so razpravljali o členu 16 ustavnega načrta, dalje kako naj se doseže sporazum na današnji seji ustavnega odseka.

To je tisto: kako. Glavni dobitek zadeti si želi vsak, ampak kako? ...

Svoboda zborovanja in svoboda pouka v ustavotvornem odboru.

Osemnajsti redni sestanek ustavnega odseka je bil odprt danes ob devetih in pol. Preide na razpravo o čl. 15, ki govori o pravici združevanja, zborovanja in dogovarjanja

v mejah zakona. Na predlog dr. Laze Markoviča (komunist) se ta člen vsled svoje važnosti razdeli v dva dela, tako, da se v prvem delu govori o pravici združevanja, v drugem pa o zborovanju in dogovarjanju. Komunist Markovič vpraša, zakaj se je izpustil izraz »svoboda«, ki zahteva, naj se pravica združevanja formulira tako, da se ne bodo mogle izdati pozneje nobene preventivne odredbe, kakor je bilo to v prejšnjih ustavih, ki so dopuščale tudi preventivne odredbe. Zahteva, da se naglasiti tudi to, da ima vsako sestajanje značaj juridične osebe, tako, da more imeti svojo lastnino in pravico na zaščito lastnine. Dalje zahteva, da se naglasiti tudi pravica državljanov, da se smejo zbirati k zborovanjem. Smatra, da je treba, da dovoli ustava zborovanje v zaprtih prostorih, ne da bi bilo poprej treba prijavit oblastem, za zborovanja pod milim nebom pa naj bi se odredilo, da se morajo 24 ur poprej naznaniti oblastem. Zborovanja narodnih poslancev se morajo oprostiti vsakojakih omejitev, ona zborovanja pa, ki se vrše za volilnih borb, se morajo osveboditi tudi predhodne prijave.

Socialni demokrat Nedeljko Divac zahteva svobodo sestajanja in dogovarjanja. Zahteva, da smejo politične oblasti zahtevati sestanke prekiniti in razpustiti samo tedaj, kadar so prepričane, da pomeni sestanke nasilen in oborožen odpor proti oblastem. Za vojno pa se morajo vršiti zborovanja samo v zaprtih prostorih in se morajo prijavit oblastem. Svoboda dogovarjanja naj ima s svobodo tiska paralelne doščice. Razlogi, ki govorijo za disk, govorijo tudi za odobravanja in dogovarjanja. Če bi se ukinito politične svo-

bode in pravice, ki so bile odobrene že leta 1880 in leta 1903, bi se reklo, napraviti korak nazaj. Radikalna stranka, ki je bila enkrat eminentno kmetijska, je danes buržoasko-kapitalistična stranka, ki nima socialnih interesov in torej ne želi, da se politična svoboda razširi. Obstaja pa tudi kmetijski stan, ki zahteva, da se brani njegov interes.

Posl. Milorad Vujčić (radikalec) ugotavlja, da stiližacija členu 15, kakor ga je sestavila vlada, ne zadovoljuje državljanov v njegovih pravicah. Zahteva, naj se v tem vprašanju sprejmejo navedbe ustave iz leta 1888 in dalje, da se mora za zborovanja določiti predhodna prijava 24 ur poprej, ker bi sicer mogel zakonodajalec odrediti tudi rok deset do petnajst dni.

Posl. dr. Anto Dulibič (Jugoslovanski klub) zahteva, naj se pristavi besedi »združevanja in zborovanja« beseda »svoboda« in da je treba to svobodo po ustavi zagotoviti.

Komunist Pavle Pavlovič kritizira sedanji režim, ki dovoljuje vsem državljanom, da se sestanejo, samo delavcem tega ne dovoljuje. Zahteva popolno svobodo sestajanja in dogovarjanja, ker je združevanje za delavski stan prvovrstne važnosti, ker mu omogoča, da si zagotovi svojo gnotno eksistenco. Brez te pravice bi došel delavski stan v žalosten položaj. Če bi se mu ne zagotovila pravica sestajanja, bi se delavskemu stanu v družbi, ki priznava prava lastnino, onemogočil obstoj.

Radikalec dr. Zarko Mladinovič pravi, da roka za prijavo zborovanj v ustavi ni treba določevati in naj se to prepusti zakonodajcu.

Radikalec M. Rajčević se ne strinja s predlogom poslance Vujčića, ki zahteva, naj se zborovanje prijavi 24 ur poprej in zahteva samo rok dveh ur.

Radikalec dr. Laza Markovič meni, da se v tem važnem vprašanju misli samo na

svobodo in zaščito družbe, ampak da se mora razpravljati tudi o interesih, ki so splošni, ne pa samo čisto individualni. Pravi, da se vidi važnost tega vprašanja v tem, ker so stranke stavile toliko predlogov. Zato je treba to vprašanje prepuštili zakonodajnim oblastem, da ga rešijo. Lahko se opaža tendenca, da se državi vežejo roke. To pa je napačno. Treba je dati ustavi svobodne roke, da lahko ukrene, kar potrebuje.

Posl. Pavle Pavlovič, komunist: »Da more razpuščati delavske sindikate!«

Laza Markovič: »Da, gospod Pavlovič, če je potrebno, je treba tudi to! Menim pa, da ni potrebno, če bi se sindikati omejili samo na delovanje, ki bi jim zajamčilo njihove materialne interese!«

Kar se tiče roka, pravi dr. Markovič, da bi bilo napačno, predvideti rok 24 ur in da naj vse to določi zakonodajna oblast.

Pravosodni minister dr. Glarič se protivi temu, da bi se privilegirala poslanska zborovanja, ker ne sme biti razlike med njihovimi in med zborovanji drugih državljanov. Prihodi predlogu posl. Vujčića, naj se vzame za podlago stiližacija iz srbske ustave. Sprejeto je bilo nato tudi izpolnilo posl. Jovanoviča, tako da se glasi člen 15: »Državljan imajo pravico sestajanja, zborovanja in dogovarjanja v mejah zakona. Na zborovanja pa ne smejo prihajati oboroženi. Zborovanja pod milim nebom se morajo prijavit kompetentni oblasti 24 ur poprej. Državljan imajo pravico sestajati se v svrbo, ki ni protizakonita. Državljan imajo pravico, vlagati prošnje. Prošnja lahko podpisane državljan ali več in vse pravne osebe. Prošnja se more predložiti vsem oblastem brez razlike.« Člen 15 je bil spre-

jet z večino glasov. — Prešlo se je na člen 16, ki govori

o pouku v ljudskih šolah.

Zemljoradnik Avramović zahteva, da se ta člen preloži v kulturni del ustave in da se sedaj odloži razprava o njem. Njegov predlog se ne sprejme.

Demokrat dr. Željav predlaga redakceljo svojega kluba za ta člen, ki jamči svobodo znanosti, umetnosti in vseučiliškega poučevanja.

Radikalec dr. Jovan Radonič zahteva svobodo poučevanja, umetnosti in vseučiliškega pouka. Zahteva, naj bo pouk splošen, obvezen in brezplačen v vseh državnih zavodih.

Demokrat Mihajlo Živković zahteva svobodo pouka in umetnosti in da država podpira in štiti znanost in umetnost, zahteva tudi vključenje šolnine in da se verski pouk fakultativira. Univerzitetni pouk je svoboden.

Posl. Mihajlo Avramović pravi, da se mora dati poljedelcem sredstva, da se morejo uspešno boriti za svoj obstoj, in da so to sredstva njihove šole. Zahteva, naj se v šolah v prvi vrsti poučuje strokovna znanost, ki bo služila otrokom pri njihovem bodočem poklicu.

Socialni demokrat Nedeljko Divac zahteva take šole, ki bi odgovarjale prirodni namenu najmlajših otrok, in izjavi, da se strinja s predlogom posl. Avramoviča, da morajo biti šole strokovne in profesionalne. Verski pouk je treba dati v roke popolnoma verskim institucijam.

Seja se je zaključila ob trinajstih. Naslednja seja bo jutri ob devetih dopoldne.

Zdravstvene razmere delavstva v Trbovljah.

Splošno je znano, da se med delavstvom v Trbovljah vedno ponavljajo različne nalezljive bolezni in da so postale nekatere že naravnost endemične kakor tifus, gripa itd. Vzroki tega pojava so dvojni in segajo daleč nazaj v čase avstrijske politične uprave.

V onih časih se ni nihče brigal za pouk in za predavanja, s pomočjo katerih bi se delavskemu ljudstvu vzbudilo zanimanje za higijeno in za boj proti različnim nalezljivim boleznim, katere so leto za letom redčile njihove vrste. Radi tega tudi ne kaže naše delavstvo dovolj pravega razumevanja za navedbe, ki jih daje zdravstvena oblast zoper nalezljive bolezni.

Ravno tako se pa prejšnja politična uprava očividno ni dovolj brigala zato, kake stanovanjske prilike nudi trboveljska premogokopna družba svojemu delavstvu. Drugače ne bi bilo mogoče, da je ta družba nudila svojemu delavstvu za stanovanja take luknje in brloge, v katerih je izključeno vsako za dušo in telo primerno življenje.

Prilikom izbruhov tifusa l. 1920 v Trbovljah je postal tukajšnji zdravstveni odsek svojega zdravstvenega nadzornika na lice mesta, da uradno ugotovi kake so zdravstvene razmere v Trbovljah in odgovarjajo li predpisom javne higijene.

Vemo, da bodo člani zdravstvene sveta, ki so si pred kratkim ogledali rudarska stanovanja v Trbovljah, podali javnosti izčrpen referat o vsem tem, kar so tam videli. — Vendar smatra zdravstveni odsek vseeno za potrebno, priobčiti kratko poročilo svojega zdravstvenega nadzornika o tem, kar je lansko leto v Trbovljah konstatiral. Na ta način bo javnost, primerjajoč obe poročili lahko sklepala, v koliko in če je sploh kaj trboveljska družba zboljšala stanovanjske razmere svojih delavcev.

Delavstvo se je pritoževalo, da nima neoporečne pitne vode in da se radi tega ni čuditi, če pijejo delavci včasih tudi vodo, ki je namenjena v industrijske svrhe. In v resnici se je dognalo, da je bila voda, ki so jo delavci označili nadzorniku kot pitno

vodo, kalna in nečista. Nezdostna preskrba delavstva z neoporečno pitno vodo je pa gotovo važen vzrok, da se med delavstvom vedno pojavljajo različne bolezni.

Glede delavskih stanovanj ugotovilo se je sledeče:

Stanovanja, v katerih stanujejo rudarji in njih družine, se mora razdeliti v več skupin.

Prvo skupino tvorijo zidane delavske hiše novejšega tipa. Vsako stanovanje obstoji iz primerne kuhinje in jedne primerne velike sobe.

Drugo skupino tvorijo stare hiše, ki so zgrajene po najstarejšem vzorcu. Stanovanja v teh hišah se nahajajo v pritličju in v prvem nadstropju, ki je pa tudi pri nekaterih obenem podstrešje. Stanovanja so tukaj razvrščena tako, da tvori skupna veža obenem tudi skupno kuhinjo s štirimi štedilniki. K vsakemu stanovanju spada ena majhna soba in jeden štedilnik v skupni kuhinji. Iz pritličja vodijo v prvo nadstropje oziroma podstrešje lesene stopnice, kjer so stanovanja ravno tako urejena kakor v pritličju. Po dva stanovanja skupaj imata jedno leseno na prostem stoječee stranišče. Ni si težko predstavljati, da so ta stanovanja skrajno ne-higijenična in da so njihovi prebivalci izpostavljeni vsakemu okuženju, katero bi se zaneslo v te hše, ker je vseh osem družin navezanih prostorno jedna na drugo in je vsaka izolacija izključena.

Nadaljno skupino delavskih stanovanj tvorijo barake, ki so bile postavljene v novejšem času. Vsako stanovanje je popolnoma ločeno od drugega in obstoji iz velike kuhinje in velike stanovanjske sobe. Ti prostori so dovolj razsvetljeni in zračni. Vsako teh stanovanj ima tudi po jedno jedilno shrambo, lastno stranišče in majhno drvarnico. Greznice pri teh barakah so betonirane in dobro pokrite. Za silo jedno tako stanovanje zadostuje.

Četrto skupino tvorijo barake starejšega tipa. Tudi tukaj obstoji stanovanje iz kuhinje in sobe. Toda ta dva prostora sta zelo majhna in slabo razsvetljena. Jedno stranišče služi za tri stranke, greznice so pre-majhne. Ta stanovanja se mora ozna-

čiti iz higijeničnih ozirov kot zelo slaba in v vsakem oziru nezadostna.

Naravnost škandalozna pa so stanovanja v starih barakah. V teh obstoji jedno stanovanje iz jednega samega prostora, ki služi kot stanovanje, kuhinja, shramba itd. Stene so razpokane, tla so slaba, okna in vrata so več ali manj pokvarjena, stropi so trhli in puščajo v slabem vremenu deževnico.

Ugotovilo se je tudi, da stanujejo družine v barakah, ki so poprej služile drugim namenom in kjer prebivajo v jednem velikem prostoru po dve družini skupno.

Neozelenjeni delavci pa stanujejo v posebnih barakah, kjer so nastanjeni kakor vojaki v vojašnici.

V splošnem se mora omeniti, da tudi najboljši izmed zgoraj omenjenih stanovanj ne zadostuje higijeničnim predpisom. Kajti stanovanje, ki obstoja samo iz gveh prostorov, za more zadostovati k večjemu samo za družino brez otrok. Družine pa, ki sestojijo iz več kakor dveh članov, morajo na vsak način imeti več prostora na razpolago. Ker pa obstojajo delavske družine v največ slučajih iz več članov — dosti družin je, ki štejejo tudi po deset članov — si lahko vsak predstavlja, kako da izgleda v takem prenapolnjenem stanovanju, kjer se gnetejo otroci poleg odraslih, osobito ako vlada v stanovanju še nesnaga. Jasno je, da so ljudje, ki so primorani stanovati v takih stanovanjih, izpostavljeni vsem mogočim boleznim, najbolj pa nalezljivim.

Taka stanovanja morajo pa tudi skrajno neugodno uplivati na duševno razpoloženje stanovalcev. Namesto, da bi delavec, ko pride od dela, imel vsaj doma kako udobnost in razvedrilo, pa pride v razmere, katere ga takorekoč prisilijo, da začne zahati v krčme in se na ta način uda pijači. Pa tudi v moralnem oziru so taka stanovanja skrajno škodljiva. Vse zakonsko in ljubezensko življenje se vrši pred očmi otrok in takorekoč pred celo javnostjo.

Okolu starejših barak so izpeljani betonirani in pokriti kanali za odvajanje nesnažnih voda. Okolu novejših barak pa ni nobene kanalizacije, temveč izkopani so samo odprti rovi, v katere se meče nesnažna voda, kjer se ta vsled manjkajočih odvajalnih rofov nabira v skrajno umazane in smrdišče mlakuže.

Večina rudarjev si je napravila okolu svojih stanovanjskih prostorov jednostavne, iz desk izbite kolibe, v katerih ima zaprte prašice, koke, kure, gosi, race, kunce. Izpod teh kolib se pa izteka gnojica na prosto ali pa v omenjene jarke. Tudi ta okolnost tvori zdravstveni nedostatek, ker se iz teh kolib razširja smrad in ker tvori gnojica privlačno silo za vsa mogoča nesnaga in mrčes.

Ugotovilo se je tudi, da okolu delavskih stanovišč ne vlada vse povsod potrebiti red in snaga in da primanjkuje skoraj povsodi potrebitnih smetišč.

Zdravstveni odsek je v svrbo vsaj zasluhga izboljšanja teh nezdravih razmer odredil, za prvo silo potrebno asanacijo, pri čemur je v prvi vrsti povdarjal, da se morajo te asanacne odredbe ne samo iz higijeničnega pogleda izvršiti, temveč tudi iz narodno gospodarskih ozirov. Kajti vsled desolatnih razmer bi se lahko pripetilo, da izbruhne v Trbovljah tako obsežna epidemija, da bi bilo potreba premočkon zapreti, kar bi v gospodarskem oziru imelo lahko katastrofne posledice.

Odredilo se je sledeče:

Savski vodovod se mora strokovnaško pregledati in se ga mora na podlagi tega pregleda tako urediti, da bo pitna voda neoporečna.

Stare barake, v katerih imajo delavci samo jeden prostor za stanovanje, se morajo podreti, delavcem pa nekazati druga vsaj za silo primerna stanovanja.

V barakah, kjer obstoji stanovanje iz majhne kuhinje in iz majhne sobe naj se spojitve dve stanovanji v jedno stanovanje.

Delovati se mora na to, da trboveljska družba takoj prične z zidanjem novih barak in novih delavskih hiš.

Okoli vseh stanovanjskih objektov se mora napraviti pravilna kanalizacija.

Za kolibe, v katerih imajo delavci domače živali, naj se določi poseben prostor, ki naj bo tako opremljen, da ne bodo te kolibe tvorile zdravstvenega nedostatka, kakor je zgoraj omenjeno.

Ker je oskrba bolnikov pri teh stanovanjskih razmerah nemogoča,

je zdravstveni odsek tudi izdal naredbu, da naj se bolnica bratovske skladnice v Trbovljah razširi tako, da bo mogoče oddati vsakega bolnika v bolnico.

Istotako je zdravstveni odsek z ozirom na vedno se pojavljajoče slučaje nalezljivih boleznih naročil, naj se občinska izolirnica v Trbovljah razširi in primerno opremi.

Upeljati se mora stalna nadzorna služba glede zdravstva in glede splošne snage. Oseba, ki bi to službo opravljal, naj redno obhodi vsa delavska stanovanja in naj javi vse bolnike zdravniku, vse nedostatke, ki se tičejo snage pa svojemu predstojniku.

Ustavni načrt socijalističnega kluba.

(Dalje.)

V. Predsednik republike,

§ 53.

Predsednika republike volijo vsi državljani, ki imajo aktivno volilno pravico v parlament.

Izvoljen je lahko vsak jugoslovanski državljani, ki je izpolnil 35. leto.

Podrobnosti volitve določa poseben zakon.

§ 54.

Predsednik republike napravi pri nastopu službe pred zbranim parlamentom slovesno obljubo na ustavo.

§ 55.

Služba predsednika traja 4 leta. Enkratna zopetna izvolitev je dopustna.

Pred pretekom te dobe mora narod predsednika potom glasovanja odstaviti na predlog kvalificirane večine parlamenta. Sprejem tozadavnega predloga v parlamentu sprečava predsednika na daljni vršiti službe. Če narod odkloni odstavitev predsednika, je ta odklonitev istovetna z novo izvolitvijo, parlament pa se razpusti.

Kazenskemu zasledovanju predsednika mora pritrčiti parlament.

§ 56.

Predsednik ne more biti obdobjem član parlamenta.

§ 57.

Predsednik republike zastopa državo na zunaj. On sklepa v imenu republike zveze in druge pogodbe s tujimi državami. Akredituje in sprejema poslanike.

Za vojno napoved in sklep je potreben zakon.

Zveze in pogodbe sklenjene s tujimi državami predlaga predsednik potom vlade parlamentu na znanje in v odobritev.

§ 58.

Predsednik republike ima pravico na predlog vlade razpustiti parlament tudi pred potekom njegove legislativne dobe. V ukazu, kateri odreja razpust, morajo biti odrejane nove volitve najkasneje v dobi naslednjih dveh mesecev in mora biti naznačen dan sestanka novega parlamenta, najdalje do konca tretjega meseca po razpustu parlamenta.

§ 59.

Predsednik republike imenuje in odpušča državne uslužbence, v kolikor ustava ali zakon drugače ne odreja. To svoje pravo pa sme predsednik prepustiti v izvrševanje drugim oblastim.

§ 60.

Predsednik republike je najvišji zapovednik vojnih sil države.

§ 61.

Predsednik podpisuje zakone, ki jih sklene parlament oziroma narod in skrbi potom vlade za njih zakonsko razglasitev potom ukaza, ki vsebuje celotno besedilo zakona. Ukaz morajo podpisati vsa ministristva.

Obvezno moč dobi tako proglašeni zakon počezom kalendaričnega dneva prihodnjega meseca, ki odgovarja dnevu izdaje službenega lista, ako zakon sam ne odreja drugače.

§ 62.

Na predlog vlade sme predsednik, ako je v državi moten ali ogrožen javni mir in red v večjem obsegu, potom vlade predlagati zbranim parlamentu vse potrebno, da se javni mir in red vpostavi, če treba tudi z oboroženo silo. V to sme parlament začasno suspendirati posamezne določbe te ustave. Tak zakon ima veljavo največ en mesec; sme pa se ponoviti.

Ako bi parlament v danem trenutku ne bil skupaj, ga mora vlada takoj pozvati na zasedanje. Tudi že razpuščen parlament se mora v tem slučaju takoj sklicati.

§ 63.

Predsednik ima pravico pomilostitve. Ta pomilostitev se mora nanašati na pravomočne kazni, izrečene v kazenskem, administrativnem ali disciplinarnem postopku.

§ 64.

Vse pismene akte predsednika mora sopsodpisati pristojni minister. Sopsodpisani prevzame s podpisom odgovornost za predsednikov akt.

§ 65.

Predsednika nadomestuje v slučaju, da ne more vršiti svoje službe oziroma da biva izven države do dve mesecev ministrski svet. Isto velja v slučaju predčasne izpraznitve predsedništva.

V slučaju daljše odsotnosti se namestovanje odredi s posebnim zakonom.

§ 66.

Predsednika more parlament obtožiti. Podrobnosti določa člen ustave o ministrskih obtožbah in tozadveni zakon.

VI. Parlament.

§ 67.

Parlament sestavljajo člani (poslanci), ki jih na rod svobodno voli potom svojih političnih strank.

§ 68.

Poslanci so zastopniki celega naroda.

§ 69.

Poslanci se volijo z občin, enakim, neposrednim in tajnim glasovanjem vseh 20 let starih državljanov moškega in ženskega spola na principu proporcije volitve in kandidatskih list posameznih političnih strank. Na 12.000 glasovalcev pride po en poslanec. Cela država tvori eno volilno okrožje.

Imenike volilcev morajo po zakonu določene oblasti stalno voditi. Pritožbe proti sestavi teh listin rešuje pristojno sodišče.

§ 70.

Volilna pravica se izgublja na osnovi sodnega izreka v slučajih predvidenih zakonov.

§ 71.

Volitve vodijo na posameznih glasovalnih mestih krajevne volilne komisije, za celo državo pa državna volilna komisija. Slednja izdaja posilancem polnomočje takoj po ugotovitvi izida volitev.

V teh komisijah ne sme učestvovati noben uradnik notranje uprave; vsaka na volitvah udeležena stranka ima po enega predstavnika v komisiji.

Podrobneje določa zakon.

§ 72.

Za člana parlamenta more biti izvoljen vsakdo, ki ima volilno pravico in ki zna čitati in pisati v narodnem jeziku.

§ 73.

Uradniki notranje uprave (policijski uradniki) se ne morejo kandidirati za člane parlamenta.

§ 74.

Člani parlamenta ne morejo biti istočasno državni dobavitelji ali državni podjetniki, niti drugače staji z državo v poslovnih zvezah, niti osebno, niti biti člani uprave kakakega takega podjetja.

§ 75.

Parlament se voli na štiri leta. Volitve se vrše poslednjo nedeljo v septembru.

Če se obče volitve vrše po razpustu parlamenta, računa se štiri letna perioda od prihodnjega meseca septembra.

Pred početakom te dobe se more parlament poklicati na izredno zasedanje.

§ 76.

Parlament se sestaja na redno zasedanje v prestolnici 20. oktobra vsakega leta.

Redno zasedanje se ne more zaključiti, dokler se ne dovrši državni proračun. Parlament se odgaja sam. Sklicati ga more na izredno zasedanje predsednik.

§ 77.

Kadar je parlament razpuščen, a nov parlament še ni izvoljen, se pozove parlament na izredno zasedanje. Če nastane potreba za hitro rešitev vprašanja, ki spada v področje legislativne oblasti, Ob taki priliki sklicani parlament more reševati o tem vprašanju.

V slučaju vojne tako sklicani parlament traja, dokler niso mogoče nove volitve.

Delavsko nadzorstvo nad produkcijo v Italiji.

Vsi se še dobro spominjamo velikih bojev italijanskega delavstva za doseganje njegovih pravic tekom lanskega leta. Znan nam je tudi uspeh teh bojev: delavstvo je zasedlo tovarne in jih prevzelo v svojo upravo; vendar pa je delavstvo kmalu spoznalo, da prevzete produkcije potom delavskih svetov ni stvar same enega dne; v sled tega se je delavstvo umaknilo iz tovarne in zaenkrat zahtevalo samo uvedbo delavskega nadzorstva nad produkcijo. Vlada je na to zahtevo določila, da naj se snide zbor delavcev in delodajalcev, ki naj predloži načrte in predloge, na podlagi katerih bo vlada izdelala zakonski osnutek o delavskem nadzorstvu nad produkcijo, kakor tudi naredbu, da se morajo delavski predlogi, ki streme po izboljšanju produkcije potom pravične delitve dela v resnici uvaževati. Obenem je vlada odredila, da se izdelajo predlogi o nameščanju in odpuščenju delavcev iz posameznih industrijskih podjetij. Kot plod sporazuma med delavstvom in delodajalci je vlada izdelala naslednji zakonski osnutek o delavskem nadzorstvu nad produkcijo.

Čl. I. Vzpostavi se nadzorstvo nad industrijo s strani delavstva, ki je v industriji zaposleno, z namenom: a) da delavci morejo spoznati pogoje, v katerih se industrija razvija; b) da se doseže izboljšanje v tehnični izobrazbi, kakor tudi v moralnih in ekonomskih razmerah delavstva in sicer v mejah, ki jih dopuščajo pogoji, v katerih morejo industrije razvijati svoje obratovanje; c) da se zajamči izvedba vseh zakonov, izdanih za zaščito delavskega razreda; d) da se nasvetuje izboljšanje produkcijskega načina, ki more pospešiti in zekonomizirati produkcijo; e) da se vzpostavi normalnejši in mirnejši odnošaji med delodajalci in delojemalci.

Čl. II. Nadzorstvo se vzpostavi posebej za vsako industrijsko panogo, predvsem pa za naslednje: a) za metalurgično; b) za tekstilno in oblačilno; c) za kemično in tej slične; za produkcijo barv, sladkorja itd.; d) za produkcijo živilskih produktov; e) za tovarne kož, izdelovanje živalskih predmetov in produktov iz le-teh in slično; f) za električno industrijo; g) za stavbeno industrijo; h) za transporte na kopnem; i) za brodarstvo, natovorjevanje in iztovorjevanje ladij; j) za tipografsko in slične industrije; m) za rudarstvo in slične obrate. — Od tega nadzorstva je izvzeta industrija, ki jo vodi država, dalje municipalizirana industrija, novo ustanovljena industrijska podjetja za dobo prvih štiri let in delničarska podjetja, ki zaposluje manj kakor 60 delavcev.

Čl. III. Delavci, zaposleni v teh kategorijah, z usposobljenostno starostno dobo, izvolijo po proporcionalnem načinu devetčlansko nadzorstveno komisijo, v katero volijo 6 članov delavci, 3 pa inženirji; inženirji in tehnični poslovodje zaposleni v industriji, jim predložijo listine kandidatov. Komisija se obnavlja vsaka tri leta in njeni člani so lahko ponovno voljeni.

Čl. IV. Komisija bo za vsako industrijsko podjetje določila dva ali tri delavce — več po važnosti podjetja, — ki bodo kot delegati izvrševali nadzorstvo in obveščali komisijo. Delegati se volijo izmed starejših

Volitve članov parlamenta verificira parlament sam, ako ni podana proti volitvam nikaka pritožba.

Rok za pritožbe proti volitvam znaša 14 dni od dneva glasovanja.

Pritožbe rešuje državno sodišče v teku 14 dni — v tem smislu ali da se sporni mandat verificira, oziroma ne verificira, oziroma da se verifikacija odloži. V poslednjem slučaju se postopanje nadaljuje.

§ 79.

Nihče ne more zabraniti izvoljenemu poslancu, kateremu je državni volilni odbor izdal polnomočje, da pride v parlament.

§ 80.

Parlament si postavlja poslovnik, po katerem dela. Dokler si ne sklene poslovnik, velja poslovnik predložitve zakonodavne (ustavotvorne) skupščine kot začasni poslovnik.

(Dalje prih.)

delavcev v dotičnem podjetju, po možnosti izmed takih, ki so nameščeni vsaj že tri leta. Kadar se obnavlja nadzorstvena komisija, se obnovi tudi imenovanje delegatov, katere se lahko ponovno voli.

Čl. V. Nadzorstvena komisija ima pravico vedeti: 1. za cene sirovin; 2. za stroške produkcije; 3. spoznati sme vse administrativne metode; 4. metode produkcije izvzemši ono, kar tvori tovarniške tajnosti; 5. delavske plače; 6. sestavo kapitala; 7. višino dividend; 8. način, po katerem se izvršujejo zakoni o delavski zaščiti, ter odredbe, ki se nanašajo na odpuščanje in najemanje delavcev; 9. podatke o finančnih in trgovskih operacijah in sicer samo o že izvršenih operacijah. Podatke, ki so jih zbrali delegati, smejo izvedeti tudi osebe izven nadzorstvene komisije.

Čl. VI. Sej nadzorstvene komisije se morejo udeleževati tudi industriji, zastopani po svojih predstavnikih in sicer največ po dveh. Sejam sme prisostvovati tudi predstavnik vrhovnega delavskega sveta. Predstavnik industrijev in delavskega sveta lahko napravijo svoje opazke in lahko zahtevajo, da se le-te zapišejo v zapisnik, nimajo pa pravice do glasovanja. Imajo pravico, da jim povedo, da bo poročilo in zapisnik vseboval tiste vesti, ki morejo prejudicirati interesom industrije.

Čl. VII. Industriji, ki imajo eno izmed omenjenih kategorij industrije, morejo na način, ki bo določen s posebnim pravilnikom, imeti svoje zastopnike za pogovore z nadzorstveno komisijo o tem, kako naj posameznim industrijem naroči izvrševanje obveznosti, ki izhajajo iz tega zakona in pripadajočih pravilnikov, ter da delegirajo svoje predstavnike na seje nadzorstvene komisije. Ta predstavnitva industrijev tvorijo — kakor kontrolno komisijo — devet članov, ki se pravtako obnavljajo vsako tretje leto. Izmed predstavnitva industrijev se moreta dva predstavnika udeleževati v kontrolni komisiji in lahko izrazita mnenja, nimata pa pravice do glasovanja.

Čl. VIII. Ob potrebi, na vsak način pa najmanj enkrat na leto, se morajo sestati predstavniki industrijev in nadzorstvena komisija pod predsedništvom enega zastopnika vrhovnega del. sveta, da skupno pretresajo ukrepe, ki se morajo po dobljenem izkustvu uvesti v industrijski obrat v svrhu, da se poviša in izboljša produkcija v interesu javne ekonomije in delavstva, kakor tudi v svrhu, da se poravnajo spori, ki bi nastali pri izvrševanju nadzorstva.

Čl. IX. Posebni pravilniki, ki se morajo napraviti za vsako kategorijo industrije in po zaslišanem mnenju predstavnikov industrijev, nadzorstvene komisije in vrhovnega delavskega sveta, urejajo nameščanje in odpuščanje delavskega osebja na način, da se upoštevajo posebni pogoji, po katerih se razvija vsaka industrija zase. Ti pravilniki se morajo sestaviti, po načelih, določenih v naslednjih dveh členih.

Čl. X. V mestih, ki jih določijo pravilniki po prejšnjem členu, se ustanove uradi za nameščanje od predstavnikov, industrijev ter kontrolne komisije. Ti uradi bodo poplsovali one, ki iščejo dela in kadar ne

gre za stvar, ki zahtevajo posebno postopanje, bodo redno poslovali pri nameščanju po redu vpisa, dajoč prednost onim delavcem, ki živijo v tisti občini, v kateri se nahaja podjetje, ter onim, ki se vračajo od vojaške službe in so bili že prej zaposleni v istem podjetju. Pri nameščanju se ne sme nikdar upoštevati ozirov bodisi političnega, bodisi sindikalističnega značaja. Če bi med osebjem, ki je vpisano pri uradu za nameščanje, ne bilo delavcev sposobnih za specialna dela, za katera se jih išče, lahko industrijske tvrdke poiščejo potrebnih delovnih moči drugod. Vsaka industrijska tvrdka more odkloniti osebo, ki je obsojeno zaradi tatvine ali zaradi drugih težjih zločinov, ali pa je bilo od iste tvrdke iz disciplinarnih motivov odpuščeno. O nesporazumih med industriji in med nadzorstveno komisijo glede nameščanja delavcev, bosta nepreklicno razsojala dva izvoljena sodnika in sicer po eden od vsake strani — pod predsedstvom osebe, ki jo izvolijo zastopniki obeh strank, ali v slučaju nesporazuma imenovane od predsedništva sodišča.

Čl. XI. Odpuščanje delavcev se ne sme dogajati iz katerikoli političnih ali sindikalističnih nagibov. Kadar razmere v industriji zahtevajo, da se množina delovne moči zmanjša, se mora, predno se prične z odpuščanjem in če to delo dopušča, najprej znižati normalno število delovnih ur na minimum 36 tedenskih ur s sorazmernim znižanjem plače. Če pa to ne zadostuje, se mora, — v kolikor je to mogoče, — uvesti delovni turnus med delavci. Pri odpuščanju delavcev se mora pridržavati v službi starejše delavce in take, ki imajo družine. Spore, ki bi nastali vsled odpuščanja delavcev, bodo reševali sodniki imenovani na isti način kakor je to omenjeno v prejšnjem členu.

Čl. XII. Kadar nastanejo posebne razmere v industriji, predvsem pa kadar nastane velika razlika med načini, po katerih se vsaka industrija razvija v raznih krajih Italije, more pravilnik, ki ga omenja člen III., določiti, da se vzpostavi za eno in isto industrijsko panogo več kakor ena sama nadzorstvena komisija. V tem primeru se mora povečati tudi število predstavnikov industrijev. — Stroške za nadzorstveno komisijo morajo do polovice pokrivati industriji, drugo polovico pa delavci.

Politične vesti.

+ Hof- und Personalnachrichten des »Neuen Freien Presse.« »Riječ« poroča, da je princ Giorgio prišel v Trst. — Ministar za prosvoto Sv. Pribečevič je bil popoldne na dvoru, kjer je ostal nad 1 uro. — Če bodo brali ljudje tisti »Sv.« za »svetle«, mi temn nismo krivi!

+ Deželno predsedništvo v Ljubljani. Uradno se razglasa: Z ukazom Nj. Vis. regenta prestolonaslednika Aleksandra od 16. febr. 1921 je imenovan za predsednika deželne vlade v Ljubljani dr. Vilko Baltič, načelnik I. razreda v ministertvu za notranje zadeve. Novoimenovanemu predsedniku je obenem poverjeno vodstvo poverjenitva za notranje zadeve. Ministrski svet je razrešil vsučiljškega profesorja dr. Pitamica dolžnosti vodje deželne vlade v Ljubljani, kakor tudi poverjenitva notranjih zadev. — Novi deželni predsednik se je včeraj popoldne pripeljal z br-zovlakom v Ljubljano. Na kolodvoru ga je sprejel in pozdravil dosedanji vodja deželne vlade dr. Pitamic z nekaterimi uradniki deželne vlade.

+ »Odklivanje.« Povodom razrešitve svojih vladnih postov je bil dosedanji vodja deželne vlade vsučiljški profesor dr. Pitamic odklivan z redom sv. Save II. razreda. Zavest poštenega izvrševanja svojih postov je več vredna.

+ Lisjak pri lisjaku. Včeraj popoldne je poslanec dr. Korošec posetil ministrskega predsednika Pašiča in z njim dal čas konferenci o raznih cerkveno-političnih vprašanjih. — Ko je raniki gorški nadškof dr. Missia imel svojčas važno konferenco s tedanjim gorškim deželnim glavarjem dr. Payer-jem, je po končani konferenci, ki je potekla popolnoma brezuspešno, rekel svojim prijateljem: »Lisjak je prišel k lisjaku!«

+ Svoj cilj je postigal iz krogov zemljoradniškega kluba se doznava, da bo vodja slovenskih zemljoradnikov, poslanec dr. Bogumil Vošnjak, v kratkem imenovan za zastopnika naše kraljevine v Vršavi.

+ Spokornen dunajski grešnik. Minister, notarnih del je s sklepom od 16. febr. št. zopet dovolil, da se dunajski list »Neues Wiener Tagblatt« uvaža in razširja v naši kraljevini.

+ Boka Kotorska v naši oblasti. Koncem tega tedna izroče Francozi našim oblastim v Boki Kotorski tamoknje vojne pa-

morke naprave, to je arzenal, brezlično postaja, itd. Iz zanesljivega vira doznava-

+ Naša vlada zahteva v Rimu, da viko-

+ Izidi k vojitvam v pruskim deželni

+ Prekj sod na Madžarskem, iz Bu-

Stekel pes na Viču... »Rjavca«

Dnevna kronika.

Zasedba Logatca po Jugoslovanih.

Zamenjava 20-dinarskih bankov-

Neverjetnosti. V nekem slovenskem

Napačna poročila o ljudskem štet-

Ljubljanskemu delavstvu!

Pravkar se je v Ljubljani na novo

Društvo »Svoboda« se je reorgani-

Društvo »Svoboda« se je reorgani-

Torej ne pozabite in pridite jutri

poročila, da se je pri ljudskem štetju

Otok Krk je bil upravno dodeljen

Ljubljanska porota. (Premetena goš-

Velika tatvina vojaškega ovsa.

Drzna žeparja okradla dijaka.

Produktivna zadruga čevljarjev

Gospodarstvo.

»Prva jugoslovanska tovarna za usnje

Cinkarstvo delavstvo predložilo komisi

Celje. (Državna cinkarna.) V petek

1. Odpust 168 delavcev naj se preklic

2. Upokojenih 45 delavcev pa naj se š

3. Podjetje naj se reorganizira, da b

O rezultatu komisije preiskave bomo

Iz stranke.

V nedeljo 27. t. m. se bo vršil v

Vestnik Svobode.

Pevski odsek »Svobode« v Ljubljani

S. K. Svoboda poziva člane svojega

Strnišče pri Ptuj. Podružnica Svoboda

Repertoar Narodnega gledališča v

Sobota, Razvalina življenja. Slav-

Sobota, Tosca. D. Nedelja, Fra Diavolo.

Zopet nekaj za Vas!

Mučil Vas glavobol? Trganje po

Ali kašljate?

Glavobol?

Zobobol?

Srbečica, garje.

Zdravilo za živino.

Pri vprašanju

Ali Vam želodec ni v redu?

Za prebavo!

Slabokrvnost?

Sredstvo zoper gliste!

Proljevi, diareja?

Državna trošarina

Ometin poštnina

Naročila se adresirajo na:

EVGEN V. FELLER, lekarna, Stubica donja, Elsatrg 252, Hrvatska.

Zopet je tukaj, tekom desetletij v vsakem gospodinjstvu kot neobhodno potrebno izkazano, prava „Schichtovo milo“ z znamko „Jelen“.

Odklikovano valed svoje dobre kakovosti in popolne čistosti, ter najbolj izdano pri pranju.

Zastopstvo za Slovenijo ima tvrdka J. Globočnik in drug v Ljubljani.

